

Jövőszelemléletünk planetáris, összemberi víziót igényel, ami a világfolyamatok tudatosítását, közelebről pedig a szomszédos, délkelet-európai, szintén szocializmust építő országok jövendő fejlődésének, a velük mind erősödő együttműködésnek figyelembevételét feltételezi.

A romániai magyarság jövőjének képe tehát egyrészt az egész ország szocialista útját előrevetítő kutatások, távlati tervek, másrészt a kifejezetten nemzeti-ségi vonatkozású prognózisok megvilágításában rajzolódik majd ki. Az utóbbiaknak az itteni magyarság demográfiai, gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális fejlődését kell előrejelezniük, konkretizált válaszokat keresve az alapvető, sorsdöntő kérdésre: mi a nemzeti-ségi lét perspektívája, mi sajátos azonosságának jövője?

A feleleteket annak a biztató távlatnak az ösztönzésére fogalmazhatjuk meg, amelyet a marxista—leninista társadalomfelfogás szellemében a nemzet és a nemzetiség jövőjéről a legutóbbi pártdokumentumok tártak fel. Mind a szocialista nemzet, mind a szocialista nemzetiségek előtt a fejlődés széles perspektívái nyíltak meg; a nemzetiségeknek megvan és meglesz a maguk helye az előttük álló történelmi korszakban; megőrzik, illetve továbbfejleszhetik kollektív egyéniségüket. E jövő a román nemzet és az együttélő nemzetiségek testvériségének, egységének további megszilárdulását hordozza magában.

Ez a távlat a nemzet, illetve a nemzetiség mai és holnapi nélkülözhetetlen pozitív szerepének felismeréséből és abból az érték-opcióból bontakozik ki, amelyet a harmadik világban zajló hatalmas arányú nemzetépítés, a fejlett tőkés országokban megélnékülő nemzetiségi és regionalista mozgalmak, valamint a szocialista nemzetek felvirágzásának általánosítása alapján a prognosztikai humanizmus sugall.

Jövőképünk azonban csak körvonalaiiban felvázolt. A megindítandó részletkutatásokra vár, hogy a kontúrokat tartalommal telítsék, és operacionálizált eredményeikkel, gyakorlati következtetésekkel a jelen kritikáját és átrendezését sarkallják.

Magyarországi Szocialista Párt
Központi Bizottságának elnöke **Gáll Ernő**

A TERMELŐERŐK TERÜLETI ELOSZTÁSÁRÓL

Több mint négy év telt el az ország területi-közigazgatási átszervezése óta. Mint ismeretes, ezt a nagyarányú átalakítást az 1967-es országos pártkonferencia irányvonalainak megfelelően hajtottuk végre, és célja nem csupán az államadminisztráció további javítása volt, hanem a gazdaságfejlesztő tényezők ésszerűbb területi elosztásának biztosítása is. Az azóta eltelt időszakban sokat tettünk ez utóbbi cél megvalósítása végett, s a júliusban megtartott Országos Konferencián a főtitkári jelentés joggal állapíthatta meg, hogy „...a területi-közigazgatási átszervezés nagyjelentőségű volt a párt ama politikájának megvalósításában, amelynek célja a termelőerők harmonikus fejlesztése az ország egész területén, az összes

városok és falvak, egész népünk civilizációs színvonalának és jólétének emelése.“

A fenti megállapítások fényében elemezzük a területi-közigazgatási átszervezés gazdasági vetületeit.

1

Országunk gazdasági színvonalának gyors emelkedése a nemzetgazdaság sokirányú és arányos fejlődésének eredménye. Az arányosságot nemcsak szerkezeti tekintetben — a nemzetgazdaság különböző ágazatai között — kell biztosítani, de területi síkon is; az ország minden vidékét be kell vonni a szocialista építés dinamikájába.

A termelőerők ésszerű és célirányos övezeti elosztása, hazánk egész területének bekapcsolása a szocialista iparosításba: a gazdasági növekedés egyik legfontosabb tényezője. Ez a törekvés objektív törvényszerűség is; szavatolja az egész ország egységes gazdasági-társadalmi fejlődését, a létező nyersanyag- és munkaerőforrások bevonását a gazdasági körforgásba, elősegíti a társadalmi munka megtakarítását és hatékonyságának emelését.

Az ország egész területének racionális „megszervezése“ csak a termelés szocialista tervezésének útján válik igazán lehetővé. Az ország minden részének komplex fejlesztésével egyidejűleg a gazdasági terv meghatározza minden egyes vidék és megye sajátos, népességi, természeti és gazdasági adottságainak megfelelő kiépítését. A szocialista tervezésnek ez a vetülete azért is fontos és pregnáns, mivel a kapitalista országokban — köztük a legfejlettebbekben is — a regionális egyensúly hiánya, a különböző országrészek egyoldalú profilálódása súlyos, nehezen megoldható ellentmondásokat szül. Közismert például, hogy Olaszországban a déli részek ipari elmaradása az erősen iparosított északkal szemben gazdasági és társadalmi konfliktusok elé állítja a kormányokat. Franciaországban ugyancsak súlyos gazdaságpolitikai vetületei vannak az egyes tartományok — mint például a Baszk-vidék, Korzika, Bretagne — elmaradottsága és az általános ipari színvonal közötti különbségnek. Jellemző, hogy ezekben és más országokban a regionális fejlesztés mint állampolitikai probléma csak a második világháború után jelent meg — részben a világszerte végbement társadalmi-politikai változások hatására.

A tőkés-földesúri Romániában a kapitalista fejlődés a termelőerők területi megoszlásának éles aránytalanságát hozta létre. Az ipar alig néhány városban és megyében összpontosult; nagy kiterjedésű területeken úgyszólván nem léteztek ipari vállalatok. Így például 1938-ban Bukarest, Ploiești és környéke, a Bánság, Brassó, Kolozsvár és Vajdahunyad az ország ipari össztermelésének 70%-át szolgáltatta, míg Moldva, Olténia és Dobrudzsa — ahol a lakosság 38%-a élt — alig 12%-kal járult hozzá az egész ipari termeléshez.

A szocialista építés folyamán pártunk különös figyelmet fordít a gazdasági fejlődés földrajzi egybehangolására. Ennek a gazdaságpolitikának a kifejezése ama vidékek gyors ütemű fejlődése, amelyek az elmúlt rendszerek hibájából gazdaságilag elmaradtak. „Ebben a tekintetben — mondta Nicolae Ceaușescu elvtárs — az utóbbi öt évben különösen jelentős dolgokat valósítottunk meg. Nincs olyan megye, ahol ne építettünk volna iparvállalatokat, ahol ne ment volna végbe élénk gazdasági, kulturális és társadalmi fejlődés.“

Anélkül, hogy hosszabban időznénk annál az ismert jelenségnél, miszerint a gazdaságilag kevésbé fejlett megyék ipara az országos ütemnél gyorsabban nő-

vekszik, elég egy pillantást vetni a megyék csoportosulására az ipari termelés volumene szerint, hogy meggyőződjünk általános ipari fejlődésünkről:

Az ipari termelés értéke megyénként	A megyék száma	
	1965	1970
2 milliárd lejig	14	5
2—4 milliárd lej között	13	12
4—10 milliárd lej között	9	14
10 milliárd lejen felül	3	8
ebből: 15 milliárdon felül	—	3

Több mint 150 városban és számos más helységben épültek vagy épülnek üzemek és iparvállalatok, köztük sok olyan helyen, ahol még nincs számottevő ipar; mindez újjáalakítja a vidék gazdasági és társadalmi arculatát. A gazdasági fejlődés követelményei és a helyi előfeltételek tudományos elemzése alapján tesztet öltenek a X. pártkongresszus dokumentumaiban foglalt elvek; ezek szerint az új üzemeket, iparvállalatokat a nyersanyag-, fűtőanyag- és energiaforrások, a vízellátás, a létező vagy létesíthető közlekedési utak, a munkaerő-tartalékok és egyéb tényezők figyelembevételével kell elhelyezni. A helyi lehetőségeket és követelményeket azonban összehangolják a nemzetgazdaság általános, országos érdekeivel és célkitűzéseivel. Ezért a sok helyütt létesült iparvállalatok jó része nemcsak az illető vidék vagy megye gazdasági arculatának kialakítását tartja szem előtt, hanem azt országos jelentőségű modern ipari létesítménnyel gazdagítja. Így például a Besztercén épülő nemszőtt-textília gyár Európa egyik legkorszerűbb ilyen üzeme lesz; nagy jelentőségű a székelyudvarhelyi cérnagyár, a kézdivásárhelyi konfekcióüzem és más új létesítmények is, nem szólva az azelőtt gazdaságilag elmaradt vidékeken épülő gépipari, vegyipari és egyéb magas műszaki színvonalú üzemekről.

Az eddig elért eredmények ellenére még nem mondhatjuk, hogy az ipar elosztása maradéktalanul megfelel az arányosság követelményeinek. Az adatok azt mutatják, még számos megye iparát kell hathatósan — az átlagnál gyorsabban — gyarapítani, hogy megfeleljen azok erőforrásainak, népességi potenciáljának. Így például Szilággy megye az ország lakosságának 1,3%-ával az ipari termelés 0,2%-át nyújtja, Beszterce-Naszód megyében az arány 1,4% a 0,3%-hoz, Buzău megyében 2,5% az 1,1%-hoz, Ilfovban 3,9% az 1,3%-hoz. Bár az arálynak ez a kifejezője nem általános érvényű, mégis érzékelteti a még kihasználható lehetőségeket.

Eppen ezért a jövőben is erőfeszítésekre van szükség a kevésbé fejlett megyék felemelése végett. Az új ötéves terv (1971—1975) biztosítja a termelőerők országos területi elosztásának további javulását; minden gazdaságilag még elmaradt megyében kialakul az ipari bázis. Az össztermelés gyors növekedése lényeges változásokat idéz elő a megyéknek a termelt érték szerinti csoportosításában. Eszerint 1975-ben már 15 megye ipari termelése fogja túlhaladni a 10 milliárd lej értéket; az ötéves terv végén csupán egy megye marad a 2 milliárdos volumen alatt.

E fejlődés beszédes igazolása, hogy a terv első évében — 1971-ben —, amikor az ipari termelés országos viszonylatban 11,5%-kal növekedett, Mehedinți megyében a termeléstöbblet 33,9%, Olt megyében 27,4%, Kovászna megyében 25,6%, Buzău megyében 19,9%, Hargita megyében 13,8% volt.

Az egész terület arányos gazdasági emelkedésének alapvető tényezője a beruházási politika. A vidékenként vagy megyénként megkülönböztetett beruházások lehetővé teszik a kevésbé fejlett megyék gyorsabb kiépítését; ez utóbbiak beruházási összege gyorsabban nő, mint az országos átlag. 1965 és 1970 között ez a tendencia a következő számokban jutott kifejezésre:

1965 = 100	Az összberuházások növekedése 1965—1970	Az ipari beruházások növekedése 1965—1970
Országos átlag	167	165
Kovászna megye	415	165
Beszterce-Naszód megye	290	221
Mehedinți megye	287	448
Hargita megye	268	262
Ialomița megye	224	534

A kevésbé fejlett megyéknek juttatott nagyobb beruházások módosítják a területek súlyát a nemzetgazdaság állóalapjai összességében, fokozatosan megszüntetve elmaradottságukat.

A jelenlegi ötéves terv erőteljesen folytatja ezt az irányzatot. A gépipar többek között Botoșani, Buzău, Kovászna, Ialomița, Olt, Szilágy megyében fog fejlődni, a vegyipar Argeș, Bacău, Neamț, Arad, Vâlcea megyében; a könnyűipar új egységeit nemcsak az ebben az iparágban hagyományokra visszatekintő Szében, Arad, Temes, Brassó, Iași megyében fogják üzembe helyezni, hanem újabban Beszterce-Naszód, Ialomița, Vrancea megyében és másutt is. (Ez a törekvés azonban nem árnyékolhatja be az ország fejlettebb vidékeinek és megyéinek ugyancsak gyors gazdasági fejlődését. Ezt szavatolja az országos központi beruházásoknak az elmúlt ötéves tervhez viszonyított több mint 60%-os növelése.)

A múltban gazdaságilag elmaradt vidékek felemelésében igen fontos szerepet játszik a helyi kezdeményezés. Ki ismerné jobban a vidékek, helységek, körzetek valóságát, erőforrásait és törekvéseit, mint az ott élő műszaki és gazdasági szakemberek? Ez a kérdés ma annál sürgetőbb, mivel a tudományos haladásnak megfelelően országszerte folyik a hosszútávlati gazdasági terv előkészítése és kidolgozása. Ez a nagyvonalú előrejelzés meg kell hogy szabja a gazdasági fejlődés optimális irányait és arányait 1990—2000-ig; ehhez fel kell mérni és tekintetbe kell venni a létező és felhasználható erőforrásokat, azok célirányos értékesítését. Az alapos tényismeretre épült helyi iparosítási javaslatok pedig lényegesen hozzájárulhatnak az országos prognózis széles alapokra helyezett kidolgozásához.

Figyelembe kell venni azt is, hogy az ipari aránytalanságok kiküszöbölésével egyidejűleg a mezőgazdasági termelés gépesítésére és kemizálására, az öntözőművekre, az állattenyésztés iparosítására fordított állami és szövetkezeti beruházások ugyancsak segítik az elmaradottabb vidékek fejlődését. Emellett a mezőgazdasági nyersanyagokat feldolgozó iparvállalatok megfelelő elhelyezése növeli a mezőgazdaság hatékonyságát, és kedvezően befolyásolhatja a termékfejlesztést.

3

A termelés helyes területi elosztásának következménye a munkaerő szerkezetében beálló változás. Az iparosítás révén folyamatosan nő a munkások és alkalmazottak száma; az aktív lakosság egyre nagyobb részét vonják be az ipari tevékenységbe, ezzel javul az arány a két alapvető gazdasági ágazatban — az ipar-

ban és a mezőgazdaságban — foglalkoztatottak között. Az alkalmazottak számának az összlakossághoz viszonyított gyorsabb növekedése a kevésbé fejlett megyékben világosan tükröződik létszámuk emelkedésében:

Megye	Az 1000 lakosra jutó munkások és alkalmazottak száma		Növekedés
	1965-ben	1970-ben	%
Ilfov	116	162	39
Mehedinți	153	197	29
Kovászna	185	229	24
Ialomița	196	245	25
Hargita	213	251	18

1970-ben a legkevesbé iparosított megye lakosságának több mint 20%-a foglalkozott ipari vagy egyéb, nem mezőgazdasági tevékenységgel; 27 megyében ez az arány meghaladta a 40%-ot.

A jelenlegi ötéves terv folyamán — az ipari munka termelékenységének jelentős emelkedése mellett (42%) — a munkások és alkalmazottak száma körülbelül egymillió fővel fog növekedni. Az összlakossághoz viszonyított arányuk tovább javul. Így például 1975-ben Kovászna megyében már 250 munkás és alkalmazott jut 1000 lakosra, Olt megyében 177, Beszterce-Naszódban 162.

Ezzel összefüggésben fontos kérdésnek tartjuk a helyi káderek idejekorán megszervezett előkészítését. Természetes, hogy a létesülő iparvállalatok dolgozóit elsősorban a környék munkaerejéből toborozzák, az ipar és a mezőgazdaság szükségleteinek figyelembevételével. De a modern, egyre bonyolultabb és fejlettebb technikával felszerelt üzemeknek mind több és több jól felkészült mérnökre, technikusra, közgazdászra, tervezőre és programozóra van szükségük. Tanítatásukat, célirányos szakosításukat már jóval a tervezett üzem vagy vállalat létesítése előtt el kell kezdeni, olyképpen, hogy tanulmányaik befejeztével szülővárosukba jöjjenek vissza dolgozni. Gazdag szakismereteiken kívül így még lélektani tényezők is sarkalni fogják őket üzemük, iparuk dinamikus felvirágoztatására.

Az ipari munkaerő növekedésével és az új termelővállalatok köre csoportosulásával párhuzamosan fejlődő lakásépítés elősegíti a lakosság urbanizálódását, csökkenti az e téren még érezhető különbségeket egyes vidékek és megyék között. Ma már kevés megyénk van, amelyben a városi lakosság aránya 25%-nál kisebb volna. Ezzel szemben számos, a múltban gazdaságilag elmaradt megyében a városi lakosság arányszáma szembetűnően megnőtt: ez a szám ma 39,2% Kovászna megyében, 30,9% Argeș megyében, 33,1% Hargita megyében, 31,6% Mehedinți megyében, közeledik tehát az országos átlaghoz, amely 1970-ben 40,8% volt.

Az 1971—1975. évek során a városodás terén további erőteljes fejlődés várható. A következő 10—15 évben pedig hazánkban több tucatnyi új városi központ fog létesülni, amelyek sok községet vonzanak majd, s ipari, oktatási, kulturális tekintetben erőteljes fejlődésnek indulnak. Nem szükséges külön hangsúlyozni, hogy a városodással együtt járó városrendészeti, népjóléti, népművelődési építkezés élénkíti mindazon tevékenységeket, amelyeknek rendeltetése a lakossági élet-körülményeinek állandó javítása, a város és falu közötti különbségek csökkentése.

A termelőerők optimális területi elosztására irányuló következetes gazdaságpolitika egyike tehát azoknak az alapvető tényezőknek, amelyek lehetővé teszik hazánkban a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom megteremtését.

Kun János